

duhovnoj kulturi oni su, kako kaže Žganec, »zapravo jedan ogranak međimurskih Hrvata«. Njihov folklor ali i način gradnje kuća, poljoprivredno oruđe, tradicijski kućni namještaj, prehrana, tradicijski način oblačenja i običaji gotovo su istovjetni s onim u međimurskim selima s naše strane granice. Između međimurskih i pomurskih Hrvata traju različite veze i dodiri.

Kotoriba, Legrad i Prelog mjesta su u kojima su se u ne tako davnoj prošlosti pomurska sela opskrbljivala, kamo su ti seljaci odlazili prodavati viškove svoje poljoprivredne proizvodnje. To naročito vrijedi za pet sela: Serdahelj (Tótszerdahely), Sumarton (Tótszentmárton), Mlinarce (Molnári), Pustara (Semjénháza) i Petriava (Petrivente). Murski Krsstur (Murakeresztúr) s nekadašnjim naseljem Kollátszeg, Fíchéaz (Fityeház) i Bajča (Bajcsa) donekle se razlikuju, pri čemu valja napomenuti da je Bajča već gotovo posve mađarizirana. Autorica se u prvom dijelu knjige bavi poviješću tih hrvatskih sela u Mađarskoj od vremena kad se prvi put spominju u arhivima pa do današnjih dana. Osim arhivske, iskoristila je i rukopisnu građu lokalnoga povijesnog leksikona županije Zala na kojemu također radi.

Arhivski podaci omogućuju da se istraži povijest svakog od tih sela čak od četrnaestoga stoljeća, da se prati doseljavanje Hrvata, njihova privredna djelatnost i životne prilike. Autorica je istražila socijalnu strukturu hrvatskih sela u Mađarskoj, društveno raslojavanje tih sela, demografske procese, privrednu strukturu, nacionalnu strukturu. Gdje god je to moguće, a arhivskih podataka ima u izobilju, ona demografske procese prati u svakom od tih sela od prvog spominjanja pa sve intenzivnije kroz sedamnaesto, osamnaesto i devetnaesto stoljeće čak do osamdesetih godina našeg stoljeća.

U drugom dijelu rada prikazuje materijalnu kulturu. Bavi se kućom te kućnim inventarom i nošnjom.

Promatra procese promjene i seoske mode u prošlosti. Kao i drugdje u Mađarskoj (kao uostalom i kod nas) tradicijska se materijalna kultura u posljednjim desetljećima gubi. Raste standard, selo se mijenja pa odbacuje predmete iz svog tradicijskog inventara. Te procese autorica također prati modernom etnološkom metodologijom, ne odustajući u trenutku kad se predindustrijski način života počinje povlačiti i kad dolazi do različitih intenzivnih vanjskih utjecaja.

Gdje god je to moguće i gdje god je to zapamćeno ona daje hrvatske nazive predmeta i pojava. To je zanimljivo našim istraživačima. Poznato je da narodnosne enklave zadržavaju arhaične kulturne osobine koje se u matici brže mijenjaju i gube. Pojedini nazivi, predmeti i odnosi koje ona opisuje kod Hrvata u Mađarskoj zanimljivi su nam jer su se kod nas odavno izgubili. Ovdje, kao i kod gradišćanskih Hrvata još su donedavna bili sačuvani, a ponegdje još traju. Kako autorica sama kaže, poslijeratne godine, naročito pedesete godine ovoga stoljeća, zbog političkih prilika u Mađarskoj nisu bile povoljne za Hrvate u Mađarskoj. Sadašnja, međutim, narodnosna politika omogućuje im ekonomski napredak i kulturnu afirmaciju. Sve je veći broj Hrvata u javnim službama u tim krajevima. Imaju škole i muzejske zbirke. Dok su nekad Hrvati bili među najsiromašnijim žiteljima toga kraja, sada se njihov položaj znatno poboljšao.

Ova bogato ilustrirana i dobro odštampana knjiga doprinos je i našoj i mađarskoj etnologiji.

Dunja Rihtman-Auguštin

Nestelberg, Eine ortsmographische Forschung, Herausgegeben von **Olaf Bockhorn,** Veröffentlichungen des Instituts für Volkskunde der Universität Wien, Band 8, Wien 1980, 356 str.

Kako nas **Károly Gaál** upućuje (**O tradicionalnoj kulturi naselja drvo-**

sjeća) knjiga je rezultat monografskih istraživanja u mjestu Nestelberg u gorju Ötscher sjeverozapadno od mjesta Maria Zell. Naseljeno sredinom XVIII st. isključivo drvosječama i njihovim obiteljima (**Herbert Killian: Kolonizacija i krčenje područja Ötscher**), ovo naselje traje do danas. Stanovnici se bave isključivo drvodjelstvom; svi ostali oblici gospodarstva tek su sporedne forme u borbi za održanje ove male i u sebe zatvorene zajednice (**Franz Schmidt: Zemljoradnja kao nuzzanimanje**). Upućeni samo na sebe i usko vezani s prirodom, razvili su veoma sabiraštvo i upoznali korisnost bilja svojega područja (**Erich Pauer: Oblici sabiraštva**). Kolika je bijeda vladala ovim krajem može se najbolje vidjeti u članku **Franza J. Griesshofer: O jelu i piću u Nestelbergu — strukturalno-funkcionalna analiza**. Budući da se ovdje radi o drvosječama, razumljivo je da je jedno poglavlje posvećeno i njihovom radu i životu na poslu. O tome piše **Hans Werner Bousska** u članku **Obrada drveća — tehnološka istraživanja**. **Gerhard Hanich** opisuje razvoj nastambi i stanovanja uopće (**Kuća i kućište**) a **Vladimira Bousska** nas upoznaje s promjenama u unutrašnjem uređenju kuća (**Unutrašnje uređenje i namještaj**). Opširan rad **Heinz Karl Starka: Kulturna difuzija i jezične promjene** posvećen je osobinama jezika ovoga kraja.

Na kraju treba napomenuti da se ovdje radi o naselju koje je do početka ovog stoljeća živjelo posve odvojeno od bilo kakvog utjecaja sa strane, upućeno samo na sebe u podmirivanju svojih potreba tako reći donedavna. Prva cesta do ovoga naselja sagrađena je tek 1956. godine a do toga doba su ljudi sve potrebno morali od obližnjeg mjesta prenositi na leđima ili čekati snijeg da prevezu na saonicama. Električna struja je u ovo selo došla tek 1968. Stoga je sasvim razumljivo da su ove dvije godine značile prekretnicu u životu naselja i bile točkom u vremenu od koje se naglo mijenja

život ovoga kraja. Tako su proučavatelji ovog mjesta imali mogućnosti da neposredno promatraju promjene kulture koje su u drugim dijelovima nama bliskog svijeta davno već završene.

Vlasta Domaćinović

Kulturelles Erbe und Aneignung. Festschrift für Richard Wolfram zum 80. Geburtstag, Herausgegeben von **Olaf Bockhorn** und **Helmut P. Fielhauer**, Veröffentlichungen des Instituts für Volkskunde der Universität Wien, Band 9, Wien 1982, 311 str.

Prva spomenica posvećena Richardu Wolframu izašla je 1966. u povodu njegova 65. rođendana kao 2. svezak Izdanja Instituta za evropsku etnologiju, kome je u ono vrijeme bio predstojnik, a obuhvatila je priloge njegovih kolega i prijatelja. Sada je međutim pred nama spomenica posvećena 80-godišnjici toga eminentnoga emeritiranog profesora bečkog sveučilišta, a sadržava radove njegovih bivših studenata da bi, kako je rečeno u predgovoru, pružila uvid u poticaje koje su oni dobili od svoga učitelja, te u ono što su oni od toga učinili.

S obzirom na slavlenikovu osobu posve je razumljivo da većina priloga obrađuje teme iz tzv. duhovne kulture, i to prije svega običaje. Valja odmah naglasiti da je jasno vidljiv novi pristup toj građi, pristup koji je vrlo kritičan prema mitovima o kontinuitetu u tradicijskoj kulturi. Ovaj novi pristup međutim ne odbacuje historijsku komponentu, nego je dapače nastoji utvrditi čvrsto utemeljenim povijesnim podacima, kritikom izvora i preispitivanjem dosadašnjih interpretacija i zaključaka.

U tom je smislu **Olaf Bockhorn** u prilogu **Zrtveni ovan i žrtvovanje** obradio povijest istočnотиrolskih procesija u kojima hodočasnici vode ovna sa sobom. Stariji istraživači su redom interpretirali ove procesije kao tradiciju iz pretkrš-